

Юрій БОРИСЕНКО,
Заступник голови Юр'ївської районної
ради Дніпропетровської області
аспірант кафедри менеджменту
та управління проектами ДРІДУ НАДУ

ПІДХІД ДО МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ, ОРІЄНТОВАНОГО НА ГРОМАДУ: ОСНОВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЮР'ІВСЬКОЮ РАЙОННОЮ РАДОЮ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Нерідко спроби місцевої влади вирішити наявні проблеми без залучення громади не сприяють досягненню позитивних результатів. Тоді пасивність населення, його нездатність вирішувати власні проблеми стає одним із основних стримуючих факторів успішного розв'язання муніципальних проблем і забезпечення сталого розвитку громад. Для забезпечення сталого розвитку громади органам місцевого самоврядування необхідно шукати можливості та цілеспрямовано працювати для запуску процесу соціальної мобілізації або принаймні забезпечити сталість процесу громадської активності, що виникла стихійним шляхом. Представники органів місцевого самоврядування мають розуміти, що єдиною опорою для органів місцевого самоврядування є сама громада. І той, хто зможе ефективно залучити до своєї діяльності фактично необмежені ресурси громади, той зможе забезпечити розвиток свого міста, району, села. Адже громада, яка одного разу згуртувалася навколо вирішення нагальної проблеми та отримала позитивний результат від спільної діяльності, є достатньо мотивованою для нових звершень заради власного благополуччя.

Серед багатьох підходів, що мають забезпечити розвиток територій найбільш поширеним стає підхід до місцевого розвитку, орієнтованого на громаду (community-based local development), що передбачає активну участь людей у вирішенні питань місцевого значення та задоволенні потреб громад: спільне визначення способів вирішення місцевих проблем і спільна діяльність із втілення ухвалених рішень[1–3].

Підхід базується на розумінні того, що жодна особа, організація або орган влади не в змозі вирішити всі місцеві проблеми виключно власними зусиллями. Для цього потрібне партнерство активної громади, приватного сектору, органів місцевого самоврядування та місцевих органів влади різних рівнів, інших національних та іноземних організацій. Визначення місцевих пріоритетів, узгодження їх з місцевою владою, планування та об'єднання зусиль для їхнього втілення допомагає громадам розбудовувати і довіру між їхніми членами та всіма партнерами, і спроможність до довгострокової діяльності [3].

Основні завдання підходу до місцевого розвитку, орієнтованого на громаду:

– поліпшення умов життя громад сіл, селищ і малих міст в Україні через комплексне відновлення, ефективне використання та системне управління

базовими об'єктами місцевої інфраструктури і поліпшення якості та доступності послуг за рахунок громадських ініціатив самопомоги;

- створення довіри до процесу прийняття рішень місцевою владою, сприяння діалогу між громадянами та владою. Мобілізація громадських ресурсів, порозуміння та співпраця між громадянами, їхніми організаціями, іноземними донорами та місцевою владою мають стати підґрунтям для планування довгострокового розвитку муніципалітету;

- поліпшення інституційної спроможності, зокрема професійних знань і навичок самоврядних організацій громади, місцевих органів влади та муніципальних установ щодо започаткування та підтримки партнерства, визначення потреб і пріоритетів громади, методів планування, управління та моніторингу в рамках місцевого самоврядування за участю громадськості;

- сприяння розширенню впливу місцевих громад через створення механізмів гласного діалогу, надаючи можливості всім громадянам від самого початку бути рівноправними учасниками в плануванні та мобілізації ресурсів.

- доведення ефективності та дієвості партнерства місцевої влади, громад та інших зацікавлених сторін у реалізації ініціатив місцевого розвитку, поширення цього практичного досвіду в Україні, сприяння врахуванню його під час розроблення політики та здійснення реформ у сфері місцевого розвитку і належного врядування [3].

Практика реалізації багатьох міжнародних проектів визначає серед ключових складників місцевого розвитку, орієнтованого на громаду наступні:

- самоорганізація громади;
- реєстрація організації громади;
- співпраця громади та місцевої влади;
- залучення громади до планування місцевого розвитку;
- реалізація та фінансування проектів громади;
- управління майном, створеним у рамках проектів громади.

Підхід до місцевого розвитку із залученням громад найактивніше застосовує та просовує в Україні Програма розвитку ООН [8]. Починаючи з 1995 року ПРООН організовує реалізацію комплексних, масштабних проектів у тісній співпраці з іншими міжнародними організаціями та агенціями з розвитку. Діяльність у рамках цих проектів завжди містить заходи, що забезпечують досягнення цілей підходу, а саме: розбудову партнерства на рівні населених пунктів, районів та областей; інституційне забезпечення взаємодії громад, органів влади та інших партнерів; надання часткової фінансової підтримки мікропроектів громад; розвиток потенціалу та спроможності громад, влади та інших партнерів на місцевому рівні (наприклад, [4; 5; 9]).

За період з 2007 р. Юр'ївською районною радою Дніпропетровської області [6] здійснено низку проектів місцевого розвитку із багатоканальним фінансуванням, накопичено досвід, посадові особи місцевого самоврядування, державні службовці та представники громадських організацій розвинули під час реалізації спільних проектів відповідні складові професійної компетентності. Але вивчення існуючих практик діяльності Юр'ївської

районної ради Дніпропетровської області з підтримки проектів місцевого розвитку дозволяє визначити, що залишаються невирішеними такі проблеми:

– недостатній рівень підготовки фахівців органів муніципального управління з питань сталого місцевого розвитку, розробки й управління проектами місцевого розвитку;

– відсутність системи підтримки процесів підготовки та прийняття якісних управлінських рішень у сфері ініціації, розроблення та реалізації проектів місцевого розвитку;

– неналежний рівень співпраці між представниками різних секторів громади та відсутність механізмів їхнього залучення до розв'язання пріоритетних соціально-економічних проблем.

Саме тому необхідно створити ефективну систему інформаційної, аналітичної, навчально-методичної та консультаційної підтримки процесів підготовки та прийняття рішень фахівцями органів муніципального управління щодо розв'язання пріоритетних соціально-економічних проблем та забезпечення сталого розвитку муніципального утворення.

За цих умов, надзвичайно актуальним для Юр'ївської районної ради стає створення районного ресурсного центру розвитку громад.

Метою діяльності Ресурсного центру розвитку громад Юр'ївського району має стати створення в районі належного соціального середовища через розроблення стратегії та тактики скоординованих дій сільських громад, органів місцевого самоврядування, регіонального та державного управління на засадах програмування соціально-економічного розвитку «від громади до держави» при провідній ролі громад у визначенні потреб та пріоритетів. Сприяння розвитку громадянського суспільства через підтримку громадських ініціатив, залучення всіх верств населення до активної участі у життєдіяльності територіальних громад.

Нами обґрунтовано проект створення Ресурсного центру розвитку громад Юр'ївського району. Виходячи з цілей проекту, його продуктом має бути Ресурсний центр розвитку громад Юр'ївського району у смт. м. Юр'ївка, який: є структурним підрозділом Юр'ївської районної ради; має затверджене Положення про діяльність; розміщено у відремонтованій та сучасно оздобленій будівлі Юр'ївської районної ради; із персоналом, що має належний рівень компетентності у сфері ініціації, розроблення та реалізації проектів місцевого розвитку, має доступ до сучасних методичних матеріалів та належну консультаційну підтримку; має сформований перелік послуг, які будуть надаватися клієнтам Центру.

До довгострокових результатів реалізації проекту належать:

1. Покращення якості надання публічних послуг з подальшим розв'язанням пріоритетних соціально-економічних проблем району та позитивний вплив на процеси забезпечення його сталого розвитку.

2. Покращення ефективності використання ресурсів громади та покращення інвестиційного клімату району.

3. Підвищення результативності діяльності районної ради та якості прийняття управлінських рішень.

У перспективі можна створити мережу Центрив розвитку громад для територій, що потребують впровадження механізмів ефективного управління територіями. Отримавши позитивний досвід від налагодження дієвого діалогу «влада-громада-бізнес», можна розробити рекомендації для закріплення на законодавчому рівні дієвих механізмів даної співпраці, що піде тільки на користь територіальним громадам України. Також позитивний досвід розвитку територій через співпрацю «влада-громада-бізнес» може бути поширений через комунікативні заходи, а також під час проведення короткотермінового навчання посадових осіб місцевого самоврядування, внесення відповідних змін у програми навчальних дисциплін при підготовці бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Список використаних джерел

1. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов [та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.
2. Місцевий розвиток за участі громади : монографія : у 2 т. – Суми : Університетська книга, 2014. – Т. 2: Інституційні та прикладні аспекти управління місцевим розвитком, орієнтованим на громаду / за заг. ред. Ю. М. Петрушенка, 2014. – 368 с.
3. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду : умови та перешкоди / Міжнародний центр перспективних досліджень / Максим Борода, Олександр Татаревський, Ігор Шевляков ; літ. редак. : Надія Цісик. – К. : Оптима, 2011. – 58 с. – Режим доступу : http://cba.org.ua/one/images/stories/documents/CBA_publications/CBA_UKR.pdf.
4. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду 3 : офіційний сайт проекту ЄС/ПРООН. – Режим доступу : www.cba.org.ua.
5. Муніципальна програма врядування та сталого розвитку ПРООН / UNDP. – Режим доступу : www.msdp.undp.org.ua.
6. Офіційна веб-сторінка Юр'ївської районної ради. – Режим доступу : www.rada.info/region/.
7. Посібник із впровадження Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» – третя фаза / Джейсінгх Сах ; Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ) ; Європейський Союз ; Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). – 2015. – 188 с. – Режим доступу : http://drive.google.com/file/d/0B38yW_liDT9aUFFNS21ONnM1bkU/view?usp=sharing.
8. Програма розвитку ООН в Україні. – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>.
9. Центр управління знаннями «Ресурсний центр зі сталого місцевого розвитку». – Режим доступу : www.rozvytok.in.ua.